

Jenny Matikainen

LOPPURAPORTTI STIPENDIAATTIVUODESTA FUDANIN YLIOPISTOSTA SHANGHAISTA 2013–2014

Tuntuu kuin kaikesta siitä olisi jo vuosia. Lähdöstä ja palaamisesta, siitä kun Kiina oli vielä vieras ja siitä kun se muuttui tutuksi. Fudanin hämmäntävästä hakuprosessista, lähdön jännityksestä, niistä painostavan hikisistä humisevista viikoista, jolloin aloittelimme opintoja ja jonotimme leimoja viisumiliitteisiimme. Vasta jälkeinpäin tunnustettavista hetkistä, jolloin näin ensi kertaa ihmiset, joista tulisi ystäviäni. Shanghain hyisestä talvesta ja lukemattomista sivuista, joita kirjoitin keittiönpöytämme ääressä Daxue Lulla, kadulla joka on tarjonnut kodin jo kolmelle stipendiaatille. Jopa siitä kolmen viikon takaisesta tiistaista, jona suljin kotini oven viimeistä kertaa ja hyppäsin matkalaukkukeon keskelle taksiin matkalle, joka päättyisi Helsingissä.

Minä viime kesänä lähdin metelillä ja jatkoin sen pitämistä Facebookissa ja blogeissa Kiinassa oloikanani. Moni tiesi välivuodestani ja yhtä moni on nyt kysynyt, oliko Kiinassa kivaa. Mitä voin vastata? Kiinassa oli kivaa, mahtavaa, unohtumatonta, naurua, itkua, kiirettä, aikaa, kaikkea, mitä vuoteen elämää mahtuu. Kiina oli hikinen, ahdas, liikuttava, ystävällinen, haiseva, äänekäs, moderni, saastunut, uskomaton ja kaunis. Ennen kaikkea Kiina oli oikea päätös oikeaan aikaan.

Päättäessäni yli puolitoista vuotta sitten hakea Fudaniin en tiennyt Kiinasta tavallista ulkomaantoimittajaa enemmän. Vielä Helsingin Sanomain Säätiön tutustumisillassa pohdin, hakisinko johonkin tarjolla olleista yhdysvaltalaisista yliopistoista vai Fudaniin, joka oli hiipinyt tietoisuuteeni Katriina Pajarin blogeissa. Tein valinnan lopulta sillä perusteella, mikä vaihtoehto tarjoaisi minulle parhaan mahdollisuuden irrottautua omasta arjestani ja työelämästä. Olin tuolloin varsin turhautunut suomalaisen journalismin mustenevaan tulevaisuuteen ja tapoihin, joilla asiaa yritettiin korjata. Tarvitsin myös uutta sisältöä ja fokusta omaan joskus varsin sekavaan pätkien määrittämään työnkuvaani. Monissa muissa, ellei kaikissa yhteistyöyliopistoissa stipendiaatti opiskelee journalistiikkaan ja toimittajuuteen liittyviä aineita, joten Fudanin tarjoama mahdollisuus oppia sisältöä eikä muotoa tuntui minulle oikealta ratkaisulta. Lisäksi ulkomaantoimittajana olin pitkään miettinyt haluavani erikoistua ja nyt mahdollisuus siintyi edessäni. Kun puhelu säätiöstä eräänä maanantaina tuli, olin itsekä hieman hämmäntynyt soittaessani perheelleni ja ystäväilleni: ”Minä lähdän vuodeksi Kiinaan”.

Fudaniin hakiessa ja lähtöä suunnitellessani mikään ei ollut arvokkaampaa kuin perimätieto. Tunsin edeltäjäni Katriina Pajarin jo ennakkoon, ja siksi yhteydenpito ja neuvojen kysyminen oli helppoa. Apu oli sekä konkreettisia vinkkejä muutto- ja hakuprosessista että suuria ja pieniä huomioita elämän helpottamiseksi. Sen lisäksi – ja usein ennen kaikkea – se oli myös kerran kaiken saman kokoneen rahoittavaa ääntä siitä, että vaikka Kiinan kommervenkit tuntuivat välillä ylitsepääsemättömiltä, kaikki tulisi lopulta järjestymään. Ilman Katriinan apua olisin jäänyt monta kertaa yksin turhautuneena polkemaan jalkaani ja joutunut selvittämään asioita monen mutkan kautta – eivätkä postiin hukkuneet hakupaperini ehkä koskaan olisi saapuneet perille Fudaniin. Tänä keväänä olen ollut iloinen, että olen voinut tarjota samaa apua seuraajalleni Eevalle. Jokainen Fudaniin lähtevä stipendiaatti käy läpi samat tunne- ja byrokratiaprosessit ja ainoastaan sen kokenut voi ymmärtää, miten

helpottavaa on tietää, että joku on jo aiemmin löytänyt vastaukset. Voin vain kuvitella millaisen savotan edessä Reetta Rätty on aikoinaan ollut lähtiessään Fudaniin pioneerina.

Tiesin alusta saakka, että haluaisin opiskella Fudanissa Kiinan kansainvälisiä suhteita, politiikkaa ja diplomatiikkaa. Osallistuin ohjelmaan, jonka nimi on Chinese Politics and Diplomacy. Sen järjestää School of International Relations and Public Affairs (SIRPA). Ohjelma oli sama, johon Katriina oli osallistunut, joten sain häneltä myös laitoon ja kursseihin liittyen paljon vinkkejä. Fudanissa stipendiaatit eivät suorita opintokokonaisuutta tai tutkintoa vaan saamme valita jonkun maisteriohjelmista, jonka sisällä opiskelemme Non-Degree Student -statuksella. Lisäksi muutamia kursseja on mahdollista valita muilta laitoksilta.

Valitsin syyslukukaudella viisi ja kevätlukukaudella neljä kurssia sekä lisäksi kiinan kieliopintoja. Molemmilla kerroilla tein yhden kurssin toiselta laitokselta, syksyllä sosiologian ja keväällä journalismin laitokselta. Syksyllä luin muun muassa Kiinan poliittista historiaa, Kaakkois-Aasian maiden välisiä suhteita, kansainvälisen politiikan teoriaa ja sosiologian laitoksella kävin kurssin, jossa opiskeltiin Kiinan yhteiskuntaa eri näkökulmista. Keväällä ohjelmassa oli sosiaalista mediaa Kiinassa, suuryritysten etiikkaa Georgetownista vierailevan professorin johdolla sekä Kiinan ulkopoliittikkaa eri näkökulmista. Journalistiikan kurssin valitsin osittain mielenkiinnosta kuulla ja kokea, miten alaa opetetaan sensuurin runtelemassa maassa. Fudanin tarjoaman kurssin lisäksi täydensin kieliopintojani yksityisessä kielikoulussa, mikä oli ehdoton edellytys kielitaidon kehittymiselle.

Alussa opinnot tuntuivat vievän suunnattomasti aikaa ja energiaa, koska en ollut aiemmin lukenut kansainvälistä politiikkaa tai Kiinan historiaa, kun taas opiskelukavereilleni aiheet olivat tuttuja. Asetelma oli rankka hikipinkolle luonteelleni mutta ensimmäisten kuukausien jälkeen perusasiat alkoivat olla jo selviä ja pystyin suhtautumaan opiskeluun hieman rennommin. Opetusryhmien koko vaihteli seitsemästä opiskelijasta suosituimman luennon muutamaan kymmeneen, joten suurin osa opetuksesta tapahtui intiimeissä pienryhmissä, joissa keskusteluun osallistuminen oli helppoa ja toivottavaa. Jokaiselle kurssille täytyi kirjoittaa loppupaperi ja usein myös yksi lyhyempi essee tai tutkimuspaperi kurssin puolivälissä. Lisäksi useimpiin kursseihin sisältyi alustus tai esitelmä. Loppupaperit vaihtelivat pituudeltaan 15–25 sivuun ja niiden aihe oli yleensä varsin vapaasti valittavissa kurssin kattamista asioista. Itse kirjoitin muun muassa Kiinan Afrikka-suhteista, energiapolitiikasta, Pohjois-Korean ydinumpikujasta, Kiinan nyky-feminismistä sekä arabikevään vaikutuksista Kiinan ulkopoliittikkaan Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä. Keskityin erityisesti juuri Kiinan Afrikka-politiikkaan ja sen myötä myös energiapolitiikkaan, ja yritin sitoa mahdollisimman monta paperia tuon aiheen ympärille, jotta saatoin syventää tietojani. Keväällä olin jo palannut opiskelijan mielentilaan ja tieteellinen kirjoittaminen ja argumentointi sujuivat hyvinkin luonnostaan. Minulle ei myöskään tullut syksyn kaltaista deadline-sumaa, joten paperit valmistuivat vähemmällä stressillä kuin joulun aikaan.

Opetuksen taso Fudanissa oli kokemukseni mukaan hyvin vaihtelevaa. Lopulta olin jopa onnekkaassa asemassa siinä, että aiheet olivat minulle uusia, sillä osa ystäväistäni kritisoi opetusta rankastikin. Heidän mukaansa opetus tarjosi vain vähän uutta tietoa, kun taas minä saatoin imeä kaiken irti politiikan teorioista ja pinnallisemmastakin tiedosta Kiinan historiasta. Välillä mielenkiinto syntyi siitä, miten hävyttömästi professori tuputti Kiinan kantoja faktoina, välillä olin hyvinkin yllättänyt opettajien liberaalista suhtautumisesta valikoituun totuuteen. Osa luennoista oli kuitenkin todella kiinnostavia, erityisesti poliittisen historian professorimme oli mitä hienoin luennoitsija kertoessaan Kiinan vallankumouksen

vaiheista maustettuna omilla henkilökohtaisilla anekdooteillaan. Georgetownista vierailleen professorin suuryritysetiikkakurssi oli puolestaan maistiainen siitä, millaista opetus voi amerikkalaisessa huippuyliopistossa olla.

Fudanin opetuksen organisointi on usein kiinalaisen sekavaa mutta opin muiden puheiden perusteella, että SIRPA:ssa asiat toimivat muita laitoksia ja kouluja paremmin. Aluksi moni ongelma turhautti mutta lopulta ymmärsin, ettei asioista kannata stressata liikaa sillä lopulta kaikki aina järjestyi: kurssille osallistuminen onnistui ja kadonnut arvosana löytyi. Lopulta myös menestyin syksyn opinnoissani odottamattoman hyvin ja perfektionisti sisälläni sai rauhan.

Muuttoon liittyvät käytännön asiat lutviutuivat nekin varsin hyvin muutamista harmaantuneista hiuksista huolimatta. Opintojen alussa viisumisäättö oli stressaavaa ja saimme seistä useissa turhauttavan pitkissä epämääräisissä jonoissa mutta nyt jälkikäteen ymmärrän, että stressaaminen oli yleensä turhaa – tosin se tarjosi omanlaisensa mielenrauhan. Kun pysyi skarppina aikataulujen suhteen ja teki parhaansa ottaakseen asioista selvää, kaikki järjestyi lopulta. Minulla kävi uskomaton tuuri, kun Katriinan kautta tutustuin toiseen suomalaiseseen, joka oli aloittamassa opinnot Fudanissa samassa ohjelmassa. Päätimme etsiä yhteisen asunnon ja kun muutin elokuun lopussa, sain kantaa laukkuni suoraan kotiin. Välillä Shanghai on täynnä outoja yhteensattumia: vuokraisäntämme oli asunut Helsingissä useita vuosia opettamassa Taideteollisessa korkeakoulussa. Asuimme siis samaisella Daxue Lulla kuin aiemmatkin stipendiaatit. Alue on hyvä sekoitus itää ja länttä ja sijaitsee aivan yliopiston vieressä. Muut käytännön asiat, kuten pankkitili ja puhelin järjestyivät nekin vaivatta. Kämppikseni oli oleillut Shanghaissa jo joitain kuukausia ja oli mitä mainioin tukihenkilö tarvittaessa.

Kiina itsessään jättää asujaan lähtemättömän jäljen. Toisaalta, Shanghai ei ole Kiina kuten kaikki sanovat mutta kaupunki pysäyttää toisella tavalla. Kun muistelen, mitä odotin lähtiessäni, Shanghai yllätti lopulta helppoudellaan. Se on yksi maailman suurimmista kaupungeista mutta hiljaa siitä kasvoi pienempi. Tuttuus hiipi outoihin kadunkulmiin ja sulki lopulta silmät monelta aluksi vieraalta asialta. Matkustin vuoden aikana niin paljon kuin ehdin mutta aikaa oli, kuten aina, lopulta odotettua vähemmän. Kevätlomalla tarvitsin tauon hyisestä Kiinasta ja kiersin Kaakkois-Aasiaa Taiwanissa, Filippiineillä, Thaimaassa ja Burmassa. Marraskuussa kävimme erään kurssin yhteydessä Soulissa Koreassa. Kiinassa ehdin Pekingiin, Nanjingiin, muutamiin Shanghain lähikaupunkeihin sekä parioksi viikoksi kiertelemään Yunnanin maakuntaa Etelä-Kiinassa. Ehdin vähemmän kuin halusin, mutta tiedän nyt, että juorut pitävät paikkansa: Kiinan näkee vasta kun Shanghai jää taakse.

On vaikea summata, mitä kaikkea vuoden aikana opin. Osa siitä valkenee ehkä vasta myöhemmin. Tiedän, että matkustin paitsi ristiriitaisuuksien maahan myös monilla tavoin itseeni katsomaan uraani ja osaamistani etäämmältä. Pysähdyin hetkeksi miettimään, minne olen matkalla sen sijaan, että juoksen päätä pahkaa sinne, missä tietä riittää. Mitä ymmärsin ja näin Kiinasta on oma lukunsa. Helmikuussa Shanghaissa vierailut ystäväni ja kollegani nauroi, että aloin jo kuulostaa propagandan uhrilta. Yritin selittää, että ymmärtäminen ei ole sama kuin uskominen. Se että ymmärtää miksi asiat ovat, kuten ne ovat, ei tarkoita, että hyväksyy ne. Uskon yhä vahvemmin, että asioita voi muuttaa parhaiten oppimalla ja opettamalla, istuttamalla haluttu muutos kasvualustaan eikä roiskimalla sitä ulkopuolelta sinne tänne. Pakotettu muutos voi olla hätäratkaisu mutta se ei ole koskaan pysyvä.

Oma muutokseni lähti sisältäpäin. Se lähti halusta lisätä tietoa ja uskosta siihen, että perusteltu muutos ei koskaan ole pahasta. Päättyessäni hakea stipendiä Kiinaan ja sitten lopulta saadessani sen, tein päätöksen jättää työni MTV3:n uutisissa vaikka en voinut olla

varma, että voisin palata takaisin. Olin talossa pätösopimuksilla ja yt-uhka leijui jatkuvasti ilmassa. Silti en koskaan epäöinyt kuin korkeintaan retorisesti päätöksen järkevyyttä. Tiesin, että lähtö veisi minua eteenpäin ja uskon, että se mitä sain Kiinassa ja Fudanissa kantaa minut jonnekin, mikä ei aiemmin olisi ollut mahdollista. Olen todella kiitollinen Helsingin Sanomain Säätiölle tästä tilaisuudesta.

Toissapäivänä aloitin uudet työt tiedottajana kansainvälisessä ympäristöjärjestössä. Ymmärrän entistä paremmin millaisista haasteista ilmastotyössä on kysymys. Haluan jatkaa kiinan kielen opintojani nyt kun päivätyö sen sallii. Uskon, että haluan olla pian taas toimittaja. Haluan palata Kiinaan ja ymmärtää lisää. En tiedä, voinko koskaan asua siellä muutamaa vuotta pidempään koska yksi harmaa talvi sai minut haukkomaan henkeäni ja kaipaamaan Helsingin kylmän sinistä taivasta. Tiedän vain, että pätjän jälkeen tiedän taas ehkä hieman enemmän siitä, minne vuosi minut vei. Toivon, että tavalla tai toisella se vie minut takaisin ja eteenpäin Kiinaan.

Jos vielä haluat tietää, millaista Kiinassa oli: siellä oli hetki uskomattoman hyvää elämää.